

## ע"ד החליבה והפרה בכלל

(שיחה)

לרעות באפר. ואחרי חמשה או ששה חדשים תחדל לגמרי מהניק אותו — ע"י בחירה, במשך דורות רבים, וע"י טפוח מלאכותי, עלה בידי האדם לפתח משפחות פרות היכולות ליצור חלב כמה מונים יותר מצרכי העגל. ואין הגדול החיי צוני של העטין, מראה על כמות החלב, כי אם צורתו ובנינו הפנימי. העטין בנוי רשת גידי דם רבים עד מאוד, עצבים ו„שקדים“ היכולים, לכש ידרש, להפריש חלב מן הדם הזורם דרכם. — שפע החלב נוצר בעצם זמן היניקה או החליבה. וקל להוכיח בזה, אם שמים לב לראות, כי העגל בגשתו אינו מוצא חלב מוכן, והנו מחליף על כן את הפטמות לרגעים, ומרוצץ באפו לעטין במשך רגעים אחדים. ורק אחרי זה יגמע מאחת הפטמות ולא ירפה ולא ירוצץ ומפיו יז קצף מבהיק. כמות החלב שיכולה פרה ליצור, תלויה במבנה העטין, אורך הגידים של החלב, עבים וסלסוליהם מתחת לבטנה.

לא טוב להאכיל את הפרה בזמן החליבה, כי ע"י כך נהיים אצלה שני „מרכזי-קשב“: הקשב ליצירת חלב, והקשב ליצירת מיצי העכול, למר"א המספוא. ופסיחה על שני סעיפים אינה מביי אה ברכה גם כאן: (1) הפרה אינה מתרכזת ביצירת החלב והוא מתמעט. וגם אי סדר בעצבי העטין יכול זה לגרום. (2) אין היא מתרכזת אף באכילה, ומיצי העכול אינם נוצרים כיאות, ויש קושי והפסד בעכול.

פרת בר במרחבי השדה לא תנסה אף פעם לאכול בזמן שהעגל יונק. היא או מתרכזת כולה ב„יצירתה“ — „ההנקה“ ומשלימה את היצירה הזאת ע"י לטפה את יונקה או (אם זה כבר גדול) לעיתים תעלה גירה מתוך הרגל אבטומטי, מבטה קופא ואזניה נטויות לאחור, צנופות קשב מרכז בהנקה. — ואף ברפת מסודרת, אשר שקט ישרור בה ומנוחה, ואשר הפרה בה מקבלת את מזונה בזמן, והיא נחלבת בכל יום באותה שעה קבועה ומדוייקת, ברפת כזו לא תשעה הפרה

הפרה מטבעה יוצרת את חלבה בשביל העגל ולא בשבילנו. ובשעה שהיא מניקה את עגלה, ניכר בה עונג של מסירות גדולה עד מאוד. והיא כולה שקועה במסירת חלבה וכל עצביה הנם כה מרוכזים במעיינות חלבה, עד שאין היא חשה בתמורה אשר נעשה לה, בקשרנו את העגל לידה, ואנו מוציאים את חלבה. היא מלטפת את העגל, מלקקתו ו„הומה“ עליו (ביחוד בעודנו קטן) ובלקקה, גם תלקק את החולב ותלטפהו באותה ההמיה כמו את העגל. — וכאשר יקחו ממנה את העגל ביום הראשון להולדו גם תשכח חוה, ב„אמצה“ את חולבה ליונק לה. —

פרה בלתי מקלטרת יוצרת חלב רק לפי צורך העגל. וגם מהירות התהוותו של חלבה, תלוי במהירות יניקתו של העגל — אם היניקה או החליבה נפסקות באמצע, הרי זה גורם אי נעימות רבה לפרה כצמא אשר הפסיקו לו את שתיתו באמצע הלגימה... וכן אם אין קצב (טמפו) החליבה שווה, אלא משתנה לרגעים הרי זה מרגיז את עצביה, גורם לה צער ואינה יכולה לעמוד בשקט — חליבה נכונה היא זו המחקה את היניקה. ופרה אשר הרגיוז את עצביה לא תתן גם לעגלה לינוק: תבעוט בו בלי רחמים או שתרכץ.

פרת-הבר (בלתי מקלטרת) מכיון שאינה יוצרת את חלבה אלא לצרכי עגלה, הריהי מתחיי לה להמעיט בחלב עם ראשית נסיונו של העגל

זו, המליטה באופו נורמלי והניבה שפע של חלב. ולבסוף הותקפה ב„באבצילה“ ומתה.

הרביתי בפרטים על שתי הפרות האלה שאבדו לנו כדי שיבינו החברים במשקנו שההפסד הוא לא בערכן הכספי של הפרות כשלעצמן אלא, ובעיקר, בנוק הטיפוח, שנגרם לעדרנו עם מותן של שתי „אמהות“ כאלה.

א—

רמות-מנשה

להכרתה. ורחש של דאגה ופחד מתחיל לרחף עליה: וזה גורם לה עצבנות ואי שקט ומשפיע גם על כמות החלב וטיבו. —

בשעת החליבה צריך לשרור שקט גמור מסביב לפרה. ואף הידים החולבות צריכות להיות אמונות ושלוות, כי הפרה חשה בעור פטמותיה גם את זעזועי העצבים של החולב, הנראה שקט לגמרי, זעזועי העצבים של החולב עוברים תיכף גם לפרה, מעוררים בה דאגה לסכנה, ומתוך כך נפרעת החליבה, דרוש בטחון ושקט גמור בשעת החליבה ואז תהיה גם הפרה שקטה ונחה.

ישנן אמנם פרות עצבניות ופראיות, אך גם את אלה יותר קל לכבוש ע"י בטחון ורוח שקטה מאשר בכל דרך אחרת, אין לפחד ביותר מפני בעיטתה של פרה. חולב מנוסה וזריז מרגיש באצבעותיו החולבות גם כשאינו מביט, את הרגע אשר הפרה מתכוונת לבעוט, והוא יכול ברגע לתפוס ברגלה, ואז לא תבעוט. ואם גם תבעוט תהיה המכה חלשה מאוד, כי התכווצות השרירים המכוונת לבעיטה, לא תוכל להיעשות במהירות.

אל"ה

(מתוך "השדה", כרך א' תר"פ—תרפ"א)

לאוכל אשר ישימו לפניו בזמן הנקטה. טפטוף החלב מן העטין שלא בשעת החליבה, אינו בא מחמת גדלם של נקבי הפטמות (יש נקבי־פטמות קטנים מאוד המטפטפים, וישנם — רחבים מאוד שאינם מאבדים טפה) אלא זה בא מחמת התרופפותם של עצבי העטין, עד שהם גפעלים ע"י הלחץ של הדם בגידי העטין והשרידים יוצרים בלי הפסק כמעט.

היזק לפרה ואי־סדר בכלי־החלב נגרמים:

(1) מחמת חלוף הזמן של החליבה לעיתים קרובות, כי אחרי שהפרה מתרגלת, במשך איזה זמן, להחלב בשעה קבועה זו, אזי יתחילו עצבי העטין לפעול בכל יום בשעה הקבועה. ואם מאחרים או מקדימים, יגרום זה לזעזועים בעצבי הפרה, המחלישים את כל מערכת כלי־החלב.

(2) מחמת חלוף הידים החולבות, כי חוש המשוש מפותח מאוד בפטמות הפרה והיא מרגישה כל הבדל קל באצבעות החולב, בזעזועיהן ומהירות תנועתן. ומכיון שבכל פעולת החליבה נמצאת הפרה מרומה, בהאמינה כי חלבה שופע אל פי עגלה, אך בחושה עם זה כי דבר מה לא נכון, נעשה בה: לכן בהרגישה את השינוי הכי קל בפעולת החליבה, יתגבר בה החשד מתחת

### למערכת "משק הבקר והחלב".

ולמעשה אין הוא מעונין כלל במוצא של כל פרותיו.

גם בשעת מכירת פרה אין הקונה מעונין במוצא של העדר, אלא רוצה הוא לדעת תנובת הפרה שמציעים למכירה.

לדעתי, אין, איפוא, להצעתו של ח. שור ערך מציאותי, וגם הצעת המערכת להוסיף שני טורים לכרטיס המקורי של ח. שור, היא מיותרת ורק תוסיף קושי ובלבול להנהלת הכרטיסים הקיימת, שאף היא אינה פשוטה.

בב"ח

כפרותקין, כ"ז כסלו תשט"ז י. אפלמן

הנני מתנגד להצעתו של המדריך ח. שור בענין חישוב תוצאות ביקורת החלב במשק המושבי. לדעתי שיטה זו תגרום קשיים ללא צורך. אני עובד בבקורת החלב במושב זה אחת עשרה שנה ולדעתי שיטת הכרטיס שהונהגה באחרונה על ידי ההתאחדות היא השיטה גם בשביל כל יחידה משקית שבמושב.

חבר המושב הרי מעונין בבקורת עדרו הוא; הוא רוצה לדעת מהו טיבה של כל פרה בפני עצמה, מה עליו להחזיק במשק ומאיזו פרה כדאי לגדל עגלות. ואם החבר רוצה למכור פרה, הרי מחירה של פרה שבבקורת הוא תמיד גבוה יותר.